

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ शांखायनानां चात्रुर्मास्यानां पदार्थविशेषो लिख्यते ॥ शांखायनानां वैश्वदेव
पर्वत्पूर्वेष्ट्वो विम्बानरपार्जन्येऽष्टिः ॥ शां० सर्वत्र निर्गुणो विम्बानरः ॥ १ ॥ विम्बानरपार्जन्येष्टिः ॥ पूर्वष्टः ॥
शांखायनादिमते वाजसनेयानां तु वैश्वदेवपर्वदिने एव भवति ॥ अन्वारंजनीयस्यानपस्नात् पस्तरग्रहणं
मूली ॥ ५ ॥ कपालोद्वासने एकमुद्वासयामित्येककपाले ॥ उत्तरस्य पश्चात्परिधिसंनिधेः ॥ शांखायना
नां तु न ग्रहणं ॥ अथ श्रुतिमन्थनं ॥ पं० वावत्तीतोत्रीप्रत्यपस्तारः ॥ द्विरुपस्तारो प्रत्यपस्तारे निष्कुंदो पशुहो
॥ शां० वाजिनोपहवक्रमः ॥ अध्वर्युवाजिनंगृहीत्वा ॥ य० ब्र० हो० अ० य० ॥ ७ ॥ अथ वरुणप्रधासा ॥ ८ ॥ सद्यः
पदे ॥ द्वाहपदेषु ॥ करं न पात्रकर्णोत्तरं नोत्तरं शाखाच्छेदः ॥ ततो यथाकंस्वं कर्परोपधानं ॥ एकमुद्वास
यामि ॥ १ ॥ नृणकटादिननुत्तरं वेदिं कृत्वा दयत्रिजांघ्ये तु वेदिद्वित्वे वरुणप्रधाससौत्रामण्यां दक्षिणवेदिश्रो
त्रिंयावदृषाकराणं ॥ २ ॥ तामोतुदक्षिणं प्रतीपृथक् स्नातुरतिसत्रे व्याख्यानिमारुत्या अधिश्रयणादि
वारुण्यादक्षिणत एकर्तव्यं ॥ ३ ॥ एकत्र इध्मा बर्हि सादयित्वा तत इद्वीतीयस्पृध्मा बर्हि पदार्थं
कत्वात् ॥ कुतः ॥ इध्मं बर्हि रूपसादयेत्पत्र एकक्रीये वोक्तत्वात् ॥ स्वविहारस्योत्तरत इतिकर्त्तव्यं ॥ उप
दोदर्शोपोर्णमासप्रकरं र्णद्रष्टव्यं ॥ युक्तं ॥ उपनृत्य समनंतरं उपनृत्य एव दाड्योपि नृमनंतं

पृषदाज्योपचृतम्॥ प्रयोजनकरूपिस्तानुकरणीमपेक्षितं यं॥ अवेक्षणेन देतमंत्रावृत्तिना इति राम
 लक्ष्मः॥ ग्रहणोत्तरं दणवत॥ चो. मो. पद्धतौ तत्रैव यजनिदेशो स्थित एव॥ उपचृतपृषदाज्योपचृतम्
 अध्वर्यवेऽर्पयित्वा तत्प्रतिप्रस्थात्रे॥ २४॥ अज्यशोभसमानायस्कवमाज्यस्थालीमांजे प्रतिप्रस्था २३
 तपुषतिष्ठात्रामग्निध्रः स्कवमध्वर्यु उपविश्य॥ उरुवातायेतेव॥ उरुहिति यजमानं वाचयति॥ २५॥
 हिराजा० तवाऽनु॥ अर्पदे० स्मृत॥ २६॥ अतो मतरं कृत्स्नं तत्रैषां धारऽनुयाजादीनां पदार्थानां
 मन्त्रावेदंति॥ नतमन किंचिद्वतः परमैष्टिकं करणीयमिति॥ हरिस्वामिनऽइति देवताष्वप्यदत्र
 माण्यापरिधिप्रक्षेपोऽहेन प्रतिपत्तिस्तत्तुल्यमुकोट् हनं॥ उल्लुक् संमासं कृत्वा ब्रह्मन् प्रस्थाप्य
 ष्यपोऽग्निं संमृद्विस्फुरितेन सर्वांगः॥ अथ साकमेधा न्यंते॥ ततः पिशलयोः पात्रे मोवापस्त र
 एमिति जाये॥ जायेऽपि धानं ज्ञाम्नातं॥ २७॥ पंचावत्तिनां त्रिस्त्रिंशद्वानमुच्यते च वति
 इति जाये॥ हरिस्वामि मनेषु सर्वं च वति॥ २८॥ दर्विहोमात्प्राक् अग्निहोत्रहोमापदे बर्हिर्होमादि
 स्थापनपदेमेत॥ अग्निहोत्रहोमेपरिस्तरणसमिदाधानेन च वतः॥ तत्र मध्यपातात् त्रैडित्ये

पंचावतीनां सर्वे ज्योतिर्विद्विरवद्यन्ति॥

स्तु१

ष्टिः॥ शाखायनमतेऽएकमेव हविर्वरुच्यं वकांते न वन्ति॥ अथ महा हविः॥ ३१॥ पवित्र करुणादिप्रो
 द्दणान्तमध्वर्योर्विर्वाण्यमनं॥ पितृष्टिः॥ देवतायकारमते॥ पदे प्रतिपात्रप्रोद्वरणे॥ त्रिषु प्रक्रमधैपरिमिते वा
 देवताय्ये॥ अत्र रावसा मिधेति प्रेषादवीकृश्रीदवश्यं पश्चिमपाश्वे एव अवस्थितः॥ कर्मकुर्यात्॥
 अत्र सोमवतादियागत्रये प्रथमावदानं मेव प्रधानं इतरावदानं संस्कारेकं॥ तिन संस्कारकस्य
 गृहणविस्मरणे यागावृत्तिर्न भवति॥ पंचावतीनां सर्वे यागेषु यद्यप्रथमं स्वकीयं द्वविः स्तुति
 दिरवद्यन्ति॥ इतराश्चामेकं॥ कथं वाहनयागे च सर्वे ज्योतिर्विद्विरवद्यन्ति॥ जागादीनां करुणा
 पदे तृतीयपदे न वन्ति॥ नष्टपूर्वयोः॥ नष्टपूर्वयोः॥ इति जाय्ये॥ वतुर्द्धक एव सोमवद्यागपदे॥
 शाखायनानां त्र्यध्वर्युरेवा प्रोद्वरणीः संस्कारहविषात्रप्रोद्वरणस्योदकं नितयनादेरनुकूल
 स्मात्ताव एवेति जाय्ये॥ अत्र शाखायनानां मैत्रश्रुरदिने वा॥ ३॥ षष्ठिनु नरवेदो प्रचारः॥ ततो
 वपनं॥ ततो त्रतविसर्गादि॥ शान्त्यात्मणो जनसंकल्पः॥ तत वैम्यदेवपर्वणे वरुणा
 धासादौ सप्रदिति मित्रे वरुणप्रधासादिकर्तव्यमेव॥ पुनः प्रारंभोऽपि चानुर्मास्यकार्यः॥

वेति॥ अन्तवेगेरिसस्मिस्त्रेनाष्टेउत्तं॥ इतिशांखायनातांयात्रुर्मास्यानांपदार्थविनिर्माणे
 स्थितं समाप्तं॥ लिखितं अमृतशंभु॥ संवत् १८३२ नावर्षवेक्षाखशुदी १२ वीवासरः ॥

आपो धिर्त्तं कारि खरनं दृष्टे खर
 अमरे खरनी हे पो नो पहे

ॐ श्री गुरु पुर पाय नमः ॥ अथ पक्षादिषु वर्म वर्म यमाह ॥ दक्षिण तीव्र ह्मासनं ॥ उत्तर
 तः प्रणीतासनं ॥ तत्र ब्रह्मोपवेशनं ॥ ब्रह्माण्मीक्षणं ॥ पावकर्म समाप्य तैतावत्वं ब्रह्मा
 नव प्रणीताप्रणयनं ॥ प्रणीय ॥ परिस्तीर्य ॥ अर्थ वदासाद्य ॥ पात्रासादनं ॥ वज्र ॥ वि
 च्छेदना निजिणि दे ॥ प्रोक्षणी पात्रं ॥ अजमस्याली ॥ चरुस्याली द्वयं ॥ संमार्जकुराः
 ॥ उपयमनकुराः ॥ समिधः ॥ अष्टादश ॥ स्निवः ॥ आजं ॥ तंदलाः ॥ बहिः ॥ वरश्च
 ॥ संस्त्रिवपात्रं च ॥ स्त्रोपहितमौषधीकरणं ॥ ग्रहणं ॥ अग्नेये अग्नीषोमाग्नी
 षोमाग्नीषोमो वृत्तं प्रजापतये विश्वे मोदेवे मोक्षां वापृथिवीन्मां जुष्टं गृह्णामि ॥ वार

३॥ चतुर्थं तदंती ॥ द्वितीयं चरुग्रहणं ॥ अग्नये प्रजापतये विश्वे सोदेवे सोऽनुष्टुभं
 हामि ॥ वार ३ ॥ चतुर्थं तदंती ॥ त्रिः प्राक्षालनं ॥ वाजपंसनं ॥ विपन्नछेदनं ॥ पवि
 त्रवरणं ॥ प्रोक्षणी पूरणं ॥ उत्सवनं ॥ सव्यहस्तकरणं ॥ उद्दिग्यनं ॥ तासो प्रोक्षणीनां
 प्रोक्षणां ॥ हविः प्रोक्षणां ॥ अग्नये अग्नीषोमा आमग्नीषोमा ब्रह्मणे प्रजापतये
 विश्वे सोदेवे सोद्यावापृथिवीमां त्वाऽनुष्टुभं प्रोक्षामि ॥ अग्नये प्रजापतये विश्वे अस्त्वाद
 वे सोऽनुष्टुभं प्रोक्षामि ॥ अर्घ्यवत्प्रोक्ष्य ॥ त्रिः सहंती ॥ असंनरे प्रोक्षणी निर्धाय ॥ वाग्वि
 सर्गः ॥ निरुप्य ॥ अधिप्रित ॥ चरुं चाहि विष ॥ पृथग्जि कुर्यात् ॥ उद्द्वीपः ॥ अर्धं

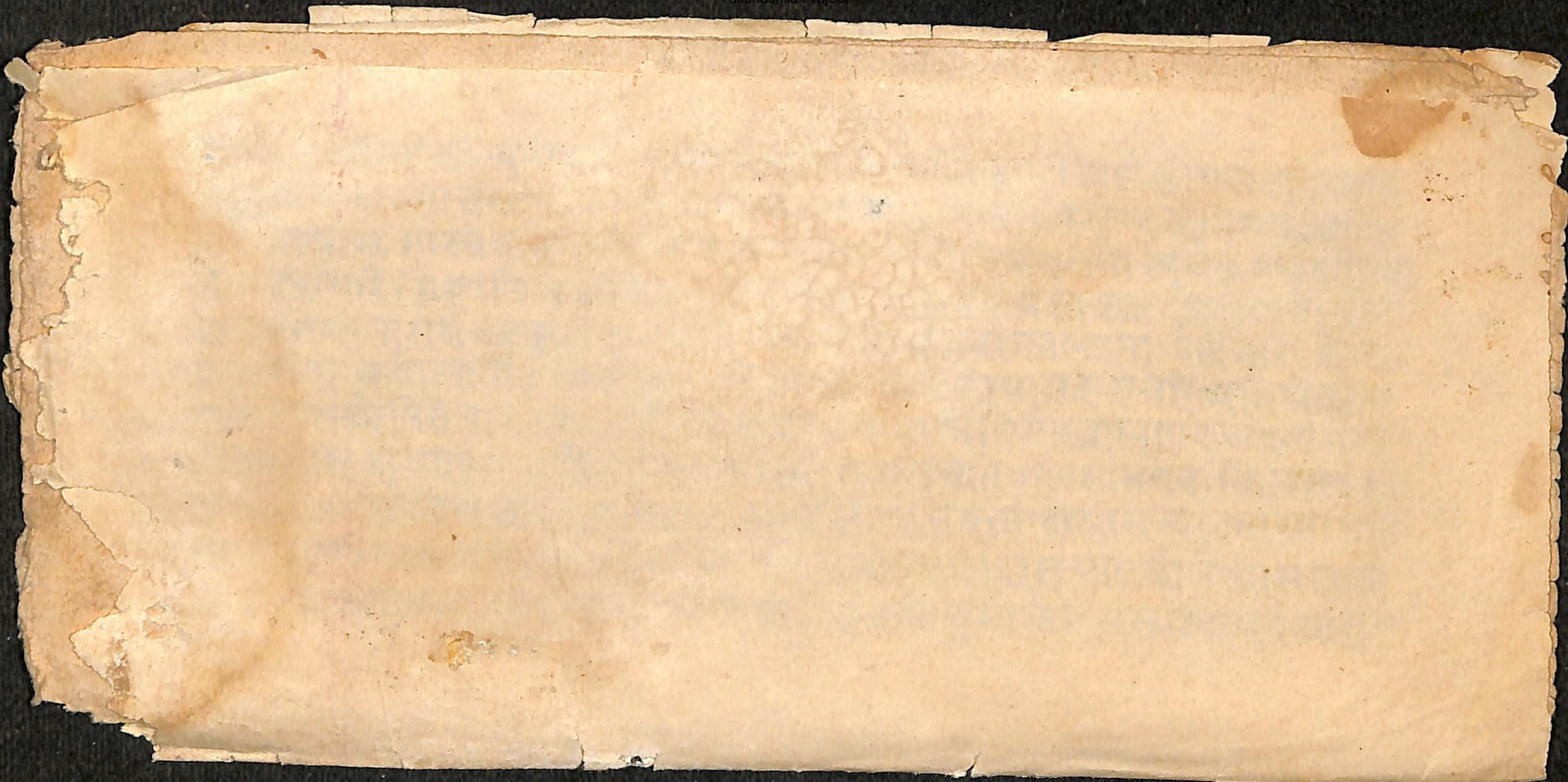
तेस्त्रयः प्रतपनं ॥ संमार्गकुरैः संमार्जनं ॥ प्रोक्षं एषु देवेनामुच्य ॥ पुनः प्रतप्य निदध्यात्
 ॥ आजमुद्रास्य ॥ शृणानां नुपूर्वेण उद्वांसितानां नुष्टुतः ॥ अपरं प्रोक्षणीमः ॥ पवित्रा
 न्नामा जमुत्पवनं ॥ प्रोक्षं एषु त्वनं ॥ आज्ञावेक्षणं ॥ ब्रह्माणमीक्षणं ॥ सप्रिधः प्रोक्ष
 णं ॥ वेदिः प्रोक्षणं ॥ बर्हिः प्रतिगृह्य वेद्यां ब्रुवा ॥ ब्रह्माणमि- बर्हिः प्रोक्षणं ॥ सश
 षो मूला वसेकः ॥ त्रिवृतस्तरणं ॥ तत्र स्थानि द्यारः ॥ उद- उत्तरनः ॥ प्राणदानं
 ॥ वेद्यामासादनं ॥ आलंजनं ॥ आत्मा लंजनः ॥ उदक्ता लंजनः ॥ उपयमना कुशानादाय
 ॥ तिष्ठन्समिधो माधाय ॥ प्रोक्षणी शेषेण पर्युक्ष्य नुद्रयात् ॥ पवित्रे निधाय प्रणीता ॥२॥

[illegible]

हो अस्मा उपसो वृष्टौ ॥ अवय च्चने वरुणं रराणो विहि मृडी कः सुह वान ए धि स्वाहा ॥ इदं
 मग्नि वरुणा नमः ॥ अथा श्वाये सन नि शान्ति पाश्च सत नित्व मया अग्नि ॥ अथानो अ
 शंवहा स्या नो धे हि नेष नृः स्वाहा ॥ इदं मयये अथा से नमः ॥ येने शतं वरुण ये सह स्रिय
 जियाः पाशा वितता महानतः ॥ ते निनी अद्य स वितो त विह्व विष्टे मुंचं नु मरुतः स
 धौः स्वाहा ॥ इदं वरुणा यंस वित्रे विह्व वे विष्टे नो दे वे नो मरु न्यः स्वर्के नो नमः ॥ उ
 द्भूतं वरुणा पाशमस्मदवाधनं विमध्य मः अथा य ॥ अथा वयमादिमव्रतेतवानां
 सो अदि तये स्या न स्वाहा ॥ इदं वरुणा यादितये नमः ॥ प्रजापतये स्वाहा ॥ इदं प्रजा

प्रतयेनमम॥ संस्त्रवचनः॥ मूर्जनं॥ पवित्रप्रतिपत्तिः॥ अस्य पक्षादि वर्मणः समृद्धि
 र्थं दास्यमानं ब्रह्म पूर्णपात्रं तु अमहं सं प्रददे॥ अस्य पक्षादि वर्मणः समृद्धि र्थं मूनातिरि
 क्तदोषपरिहारार्थं सर्वप्रायश्चित्तहवनमहं करिष्ये॥ नमः स्वाहा॥ इदमग्नये नमः॥ नमः
 स्वाहा॥ इदं वायवे नमः॥ स्वः स्वाहा॥ इदं सूर्याय नमः॥ नमः स्वाहा॥ इदं प्रजाप
 ते नमः॥ त्वं नो अग्ने॥ सत्यं नो अग्ने॥ अथाश्यामे॥ ये तै शतं॥ उदुत्तमं॥ बहिर्हीमः
 ॥ दिव्याय नमस्तस्माद्वा॥ इदं दिव्याय नमस्तस्मै नमः॥ प्रणीता विमोक्तः॥ ब्राह्मणो जन
 संकल्पः॥ अस्य पक्षादि वर्मणः समृद्धि र्थं यथासंपन्नैर्न हि प्रियं ते न नो जनै न

ब्राह्मणमेकग्रहं तर्पयिष्ये ॥ तेन न न गवतः कर्म गदेवताः प्रीयन्तां ॥ कर्म पवर्गी समिधः ॥ उ
 त्तर्जनं ब्रह्मणः ॥ उपयमनस्मात्तौ प्रद्वेपः ॥ चतुर्भिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यां पंच निरेव च
 ॥ हुं पिते च पुनर्द्वाभ्यां तस्मै श्रीयज्ञात्मने नमः ॥ श्रीयज्ञपुरुषाय नमः ॥ इति पक्षादिकर्म
 समाप्तः ॥ श्रीइति पक्षादिकर्म समाप्तः ॥ सवन्त १८५ कारत व्रे सुदी १९ दीने गां सवन्त सु
 रमध्मे लिखीतं गजो नीधी रजरा मयनी पञ्चापौ धीजां नीतौ दारे स्वरजी ज्ञां जगदीश्वर श्रीराम

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथातश्चरणं ब्रूहं व्याख्यास्यामः स्तत्र निरुक्तं चातुर्विध्यं चतु
 शे वेदा विज्ञातानि भवन्ति ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदश्चेति तत्र ऋग्वेदस्या
 षष्ठ्यानां निभवंति चर्चाश्चावकश्चर्चकः श्रवणीयपारः क्रमपारः क्रमज्वरः क्रमज
 रः क्रमदंडश्चेति चतुष्पारणामतेषां शाखाः पंचविधा भवन्ति शाकला बाष्कला आ
 श्वला यना शाखा यना मांडुका यनाश्चेति तेषां मध्ययनमध्यायाश्चतुषष्टिर्मेडला नि
 दशैव त्वेकयर्च एकवर्ग एकश्च नवकस्तथा द्वौ वर्गौ द्वौ ज्ञेयौ त्रीणि तत्र शत स्मृतः ॥
 वर्गानिं परिसंख्यातं द्वे सहस्रे चतुरस्रं तरे ऋचां दश सहस्राणि ऋचां पंचशतानि च ॥
 ऋचामशीतिपादस्यैतत्पारणमुच्यते ॥ १ ॥ यजुर्वेदस्य षडशीतिभेदा भवन्ति तत्र च
 र्का नाम दशविधा भवन्ति चरकाः कुरकाः कठाः प्राच्यः कठाः कपिष्ठल कठाः श्या
 रायणीया वातं तवीयाश्चेता अश्वतरा अपमन्यवः पाताले दिनेद्या मैत्रायणीयाश्चे
 तितत्र मैत्रायणीयानामष्टभेदा भवन्ति मानवा वाराहा दुंदुभा छागलेया हरिद्वीया

अर०

१

क्तं

सर्वः

श्यामायनी घाश्चेति तेषामध्ययनं द्वे सहस्रे शते न्यूने मंत्रे वा जसने यके ऋगा एः परिसं
 ख्यातं ततो ज्ञानियजूर्विचाष्टौ शतानि सहस्राणि चाष्टाविंशतिरन्याप्यधिकस्य पा
 दमेतत्प्रमाणं यजुषां हि केवलं सवालखिल्यं सश्रुक्रियं ब्राह्मणं च चतुर्गुणं तत्र तैत्ति
 रीयकानामद्विजेदा भवंत्यौखेया स्वांडिकेयाश्चेति तत्र स्वांडिकेयानामपंचभेदा भ
 वंतिकाले ताशाद्यायनी हिरण्यकेशी भारद्वाज्यापस्तंबी चेति तेषां मध्ययनमष्टादश
 यजुः सहस्राण्यधीत्याशाखापारो भवति तान्येव द्विगुणान्यधीत्यपदपारो भव
 तितान्येव त्रिगुणान्यधीत्यक्रमपारो भवति षडंगान्यधीत्यषडंगविद्भवति त्रिगुणं
 पठ्यते यत्र मंत्रब्राह्मणयोः सह यजुर्वेदः स विज्ञेयः शेषाः शाखांतरा स्मृताः शिक्षा
 कल्यो व्याकरणं निरुक्तं छंदो ज्योतिषमिति षडंगानि। छंदः पादौ तु वेदस्य हस्तौ कल्यो
 थपठ्यते ज्योतिषामयनं च क्षुनिरुक्तं त्रिमुच्यते। शिक्षा घ्राणं तु वेदस्य मुखं व्याकरणं
 स्मृतं। तस्मात्सांगमधीत्यत्र लोके महीयते। तथा प्रतिपदमनुपदं छंदि भाषाधर्मो

मिमांसा न्यायतर्क इत्युपांगानितत्रपरिशिष्टानि भवन्ति यूपलक्षणं छागलक्षणं प्रति
 ज्ञानुवाकः संख्याचरणबृहः श्राद्धकल्पश्रुत्त्विकनिःपावदमृग्यजुषिष्टकापूर्णे प्र
 वराध्यासयोक्तृशास्त्रं क्रतुसंख्यानिगमायाज्ञपाश्चेहौ त्रिकं प्रसवोच्छानं कर्मलक्षणमि
 त्यष्टादशपरिशिष्टानि भवन्ति तत्र केठानां योगायेन विशेषस्तत्र प्राचोदीच्य निर्जत्य
 वाजसनेयानामपंचदशभेदा भवन्ति जाबाला बोधायना काण्वा माध्यंदिना शार्वकेयाः
 स्तापनीयाः कपोला पौंडरवशा आवटिका परमावटिका पाराशरा वैलेया वैधेया अ
 द्वा बोधेयाश्चेति तेषामध्ययनं सौक्तिकं प्रवचनीयाश्चेति मंत्रब्राह्मणकल्पानामंगा
 नां यजुषामृचां षण्मयः प्रतिभागज्ञः सौधूर्युः कृश्न उच्यते ॥ २ ॥ सामवेदः किल सहस्र
 मासीतेष्वनध्यायेष्वधीयानास्ते शतक्रतुर्वज्रेण निहताः शेषान् व्याख्यास्यामस्त
 त्रराणायनीयानामसप्तभेदा भवन्ति राणायनीयाः शारदमुग्याः कालोपामहाका
 लोपात्तांगलायना शार्दूला कौथुमाश्चेति तत्र कौथुमानामसप्तभेदा भवन्त्यासुरा

चरण० यणवातायनाः प्राञ्जलिद्वैतभृताः प्राचीनयोग्यानेगेयाको युमाश्चेतितेषामध्य
 २ यनमशीतिशतमाग्नेयं पावमानं चतुःशतमैदंतुषट्शतित्यानिगायंति सामगाः
 स्तान्यधीत्यचंडाः प्रपतरो भवति शिष्टान्यधीत्यशिष्टाविंशतिको भवंति तत्र केचि
 तु पुनश्च कृतं त्रं साम तं त्रं संज्ञा धातुलक्षणमिति विधीयंते ह्ये साम सहस्राणि सा
 मा निच चतुर्दशा ह्ये शतानि नवति दशति सवालखित्याः स सुपर्णः प्रेक्षस्तत्र सा
 रण्यकानि सौयारिण्ये तस्मात्सामगणं स्मृतं ॥३॥ अथर्ववेदस्य नवाभदा भवंति पिष्य
 लाशौनकादामोदातोत्तायनाजाबालाब्रह्मपलाशाकुनखीदेवदर्शी चारणवि
 द्याश्चेतितेषामध्ययनं द्वादशैव सहस्राणि पंचकल्याणि भवंति कल्पे कल्पे पंचश
 तानि भवंति नक्षत्रकल्पो विधानकल्पः संहिताविधौ रभिचारकल्पः शांतिकल्पश्चे
 तितत्र वेदानामुपवेदा भवंत्यग्नेदस्यायुर्वेद उपवेदो यजुर्वेदस्य धनुर्वेद उपवेदः सा
 मवेदस्य गांधर्ववेद उपवेदोऽथर्ववेदस्याथशास्त्रचेत्याह भगवान् व्यासस्वदेवा

सर्वः

३

यद्मेवेदाश्चाचारस्तेषामेकैकस्य कीदृशं रूपं वर्णविधौ च तज्ज्ञेदस्य पञ्चपत्राक्षः
 सुविभक्तुग्रीवः कुंचित्केशश्मश्रुश्चेतवर्णनितुकीर्तितं प्रमाणं तावतिष्ठन्नितस्यान्
 पंचयजुर्वेदस्य पिंगाक्षः कृशमध्यस्तुलगलकपोलताम्रायतवर्णः कृष्णवर्णे वा
 प्रादेशामान्नष्टदीर्घत्वेन सामवेदस्य नित्यं स्वर्गीमुपयुतः शुचिः शुचिर्वासिः शमी
 दांतो बृहच्छरीरः शमीदंडी कातरैर्यन आदित्यवर्णे वर्णननवरन्निमात्रोऽथर्ववेद
 स्य तीक्ष्णः प्रचंडः कामरूपी विश्वात्मा विश्वकर्ता क्षुद्रकर्मस्वशाखाध्यायी प्राज्ञ
 समहानी लोत्पलवर्णे वर्णनिदशरन्निमात्रज्ञ जेदस्या त्रयसगोत्रं सोमदैवत्यं
 गायत्री छंदो यजुर्वेदस्य काश्यपसगोत्रमिंद्रदैवत्यं त्रिष्टुप् छंदः सामवेदस्य भार
 द्वाजसगोत्रं रुद्रदैवत्यं जगती छंदोऽथर्ववेदस्य वैतानसगोत्रं ब्रह्मदैवत्यानुष्टुप् छं
 दो यद्मेवेदानां नाम रूपं गोत्रं प्रमाणं छंदो देवतं वर्णं वर्णयत्यविद्यो लभते विद्यो जा
 तिस्मरोथ जायते ॥ जन्मे जन्मे वेदपारगो भवति जन्मनि जन्मनि वेदपारगो भवत्यब्र

चरण० तीव्रतीभवत्यब्रह्मचारीब्रह्मचारीभवतिनमःशौनकायनमःशौनकाय॥यइदंचर
 णव्यूहंगर्भिलीश्रावयेस्त्रियं॥पुमांसंजायतेपुत्रानृषिभिर्वेदपारगोभवति॥यइदं
 चरणव्यूहंश्राद्धकालेपठेद्विजः॥अक्षयंलभतेश्राद्धंपितृंश्चैवोपतिष्ठति॥यइदं
 चरणव्यूहंपठेत्संपंक्तिपावनः॥तारयेत्प्रभृतीन्पुत्रान्पुरुषःसप्तसप्ततिः॥यइदंचर
 णव्यूहंपठेत्पर्वसुपर्वसु॥विधूतपाप्माकिंतेस्वर्गोब्रह्मभूयायगच्छतिब्रह्मभूयाय
 गच्छति॥४॥इतिधृतिशिवाश्यामाश्वत्वारोवेदपत्रिकाः॥ज्ञातव्यायज्ञकालेषुईशाना
 दिव्यवस्थिताः॥लक्षंतुचतुरोवेदालक्षंभारतमेवच॥लक्षंवाकरणंप्रोक्तंचतुर्लक्षं
 तुज्योतिषंचतुर्लक्षंतुज्योतिषमिति॥ज्ञेयेवेदोदेवदेवत्ययजुर्वेदस्तुमानवा॥सामां
 स्तुपितदेवत्यंशशीचोथर्वणस्मृताः॥अथमेधसहस्राणिवाजयेयशतानिचातत्
 पुण्यंफलमाप्नोतिपठेत्चरणव्यूहके॥चरणव्यूहस्मात्तः॥संवत्१८६३माघसुदी१
 रवौकाशीमध्येल्घीतंभटशुकैतरोमात्मजनवलचंद॥४॥ज्ञेयेवेदोदेवदेवत्ययजुर्वेदस्तुमानवाः॥
 सामास्तुपितदेवत्यंशशीचोथर्वणस्मृताः॥अथमेधसहस्राणिवाजयेयशतानिचातत्पुण्यंफलमाप्नोतिपठेत्चरणव्यूहके॥

सूर्य
 ३

श्रीमहाशिवजी

॥ ॐ नमो ॥

आग ए शाय नमः॥ शोखाय न हो न विखिते। आमंत्रितो होता। एदि हे
 तरि स्फुत्ते। आवम। आगत्य प्रणीतो किरा वंतरे ए प्रविश्य दक्षिणेन प्र
 पद्ये न बहिर्गच्छेत्। अग्नये समिधमा नाया नुष्टूहीत्युक्ते। ब्रह्मन्मा
 मिधे रनुवक्ष्यामीत्याहुः। अनुष्टूहि। कं प्रपद्ये तं प्रपद्ये यत्ने प्रजापते शर
 णं कं दस्तत्प्रपद्ये यावत्ते विक्षोष दत्तावत्ते करिष्यामि देवेन सवित्रा प्र
 सूत आत्विजं करिष्यामि नमो अग्नय उ पद्रष्टे नमो वायव उ पश्चोत्ते न
 म आदित्याया नु रव्यात्रे रुष्टामघ देवे ज्योवा चं वदिष्यामि श्रुष्टूषे एषाम
 नुष्टूष्यः स्वधावर्त्ती पितृभ्यः प्रतिष्ठां विश्वस्मै नूताय प्रशास्त आत्म
 ना प्रजया पशुभिः प्रजापतिं प्रपद्येऽजयं नो अस्तु प्राजापत्यमनुवक्ष्या

३

इदमहं पचदशमं वडलपामानं नैवम
वाधे

मिवागात्विज्यं करिष्यति वाचं प्रपद्ये नृत्तुवः स्वः इति जपित्वा यजमानः प्रे
 हणं। संतन्वं निवमे ब्रूहात्फक्ते त्रिहिं रुत्य। प्रवो वाजा अजिघ्रवो हविष्मं
 नो वृताच्या। देवां जिगाति सुमन्यो रमिति त्रिः संधाय। अग्न आयाहि वीत।
 ये गृणो हव्य दातये। निहोतासमि बर्हिषो रम। तत्त्वा समि दिरं जिरो
 वृते न वद्ध्यामसि। बृहदो धाय विष्णो रमनः पृथुश्रवा यमको देववि
 वाससि। बृहदग्ने सुवीर्यो रम। इलेन्योनमस्य स्तिरस्तमो सिदरतिः। सम
 ज्निरिध्यते वृषो रम। वृषो अग्निः समिध्यते श्वोन देववाहनः। तं हविष्मं त
 इलेतो रम। वृषाणं त्वा वयं वृषन् वृषाणः समिधो महि। अग्ने दाघतं बृहदो रम
 अग्निं दूतं वृणा महे होतारं विश्ववेदसं। अस्य यज्ञस्य सुकृते रम। समि

त्रिः प्रथमोऽं तस्य वा धोयतस्तु० योम् ॥ सप्तदशोऽं धोम् ॥

धोम् ॥

३

धमा नो अ धरे ग्निः पाव क ई द्यः । शो चि षे श स्त मा म हो ३ । स मि को अ गु
आ हु त दे वा न्य हि स्व ध र । त्वं हि ह व्य वा ल स ३ । आ जु हो ता ड व स्य ता ग्नि
प्र य त्य ध रे । वृ णा धं ह व्य वा रु नो ३ । अ ग्रे म हो अ मि ब्रा ह्म ण नार त । य
ऊ मा न स्य प्र व र ना म ग्र ह णं । दे वे क्षो म न्चि द्ध रु षि षु तो वि प्रा नु म दितः क
वि षु ता वि षा नु म दितः श स्तो ब्र ह्म सं त्रि तो वृ ता ह नः । प्र ण य ज्ञा नां र
थी र ध रा ण म त्त त्तो हो ता त्तु णि ह व्य वा ट् । आ स्या त्रं जु ह् दे वा नां च म
सो दे व पा नो रा ५ इ वा ग्रे ने मि दे वा स्त्वं प रि ञ्द र मि । आव ह दे वा न्य ऊ मा
ना य । अ ग्नि मा व ह । सो म मा व ह । अ ग्नि मा व ह । अ ग्ना षो मौ । उ पां शु
आ व ह । अ ^{मग्ने} षो मा वा व ह । इ ति पो णि मा स्यां । अ मा वा स्या यां । वि ष्मं ॥ ३ ॥

दे वां श मा पां श

देवोऽश्वह

उपांशुः आश्वहः। इडाग्रीः आश्वहः। इति विशेषः। यज्ञरुतः ५ मावास्यायां।
 अग्रीषोमौ उपांशुः। इदमाश्वहः। सान्नाय्यस्थाने। देवाः ५ आज्यपाँ आश्वहः।
 आग्निं होत्रायाश्वहः। स्यं महिमानमाश्वहः। आश्वहवेदः। सुयज्ञाचयजः। आ
 वाह्योपविशोर्द्धजा नुदीहि ऐनं नृस्यष्टा जपति। अस्यै प्रतिष्ठाये
 माहि सिष्टि विमातममाहिं सा मीमो दोषा मधुमनिष्ठे मवनिष्ठे म
 धुजनिष्ठे। मधुमती मघदेवेऽग्रीवाचं वदिष्यामि चारुं मनुष्येभ्यः। इ
 दमहं पंचदशेन वज्रेण पापानं आहव्यमबाधे। अमुकशर्मा होता मा
 नुषः। इति उक्ते। देवैर्मवित्वैरेतं त्वं वृणते सह पित्रा वैश्वानरे ऐंद्र
 पूषं नृहस्पते प्रचवद प्रचयज वसूनां रातौ स्याम रुद्राणामोम्या

अश्विन

मां स्वादि त्मा आदि त्मा ^{रा} अने ह सो य द घ हो च व्यूये जि हं च ह्यः परा प ता त्
 अग्नि ए त्पु न रा न ज्जा त वे दा वि च र्षा एः । इ ति प्र वृ त्तो ज प ति उ पो च्छा य
 ध यो र्द हि ए न प्रा दे शे न द हि ए मं स म न्वा र न्वा ज प ति । स व्ये च ना न्ना धे
 द हि ए । इ द म न्वा र न्ना म हे हो च व्यूये पुरो हि त्तं । ये ना य न्नु त्त मं स्व दे वा य
 जि र सो दि वा ष ष्टि श्वा ध यूर्न व ति श्च पा शा अं त रा घा वा ए थि वी वि चृ ताः
 सि ने ति पा क म धि धी र ये मि स्यो ने मे घा वा ए थि वी र्द मे । ष ए मो वी रं द सः प
 उ धो श्च ए थि वी चा ह श्च रा त्रि श्वा प श्चो ष ध य श्च । उ ते ऐं द्रा मा वृ त्त मा व र्ते
 आ दि त्प स्या वृ त्त म न्वा व र्ते । द हि एं वा हु म न्वा वृ त्त नि र स्तः परा व सु यो
 म्मां द्वे ष्टि यं च व यं द्वि श्म स्ते न स ह । हो च ष द ना रु ष्कं च ए मु च य त्तः प्र ति ॥३॥

छिद्यदह्नि एण परमवांतरदेशं निरस्य। अ प उ प स्प र्ण। अ शु ष्क मु द ग
 ग्रं नि धाय द द म ह म वा वि सोः स द सि सी दा मा त्क प वि र्ण द ह्नि ए त र म
 प स्तु कृ त्वा प्रां चो पा णा प्र गृ ह्य ज प ति। न मो घा वा पृ थि वी ज्ञां हो तृ ष्यां पू र्व
 सु ष्यां वि श्व क र्मा णो त नु पो मे स्तु स्त न्यं मे पा तं मा मा हिं सि ष्टं मा मा सं ता त्रं।
 आ ह व नी यं वे त्वा। गार् ह प त्यं च। उ द क सं स र्प न्ना ह। ए ष वा मा का शः। वि श्वे
 दे वाः शा स्त न मा य ये द हो ता वृ त्तो म न र्वे य नि ष घा प्र मे ब्रू त ता ग धे यं य था वो
 ये न प था ह वा मा वो व द्वा नि। त द ध वा चः प्र थ मं म सी य ये ना सु राँ अ जि दे
 वाँ अ सा मा। ऊ ऊ दि उ त्त य ज्ञि या सः पंच ज ना म म हो त्रं जु ष धां। न मो म ह द्या
 न मो अ र्ज के ष्यो न मो यु व ष्यो न म आ शि ने ज्य म य ज म दि वा न्य दि शि के व म

माज्यायसः शंसवृत्तिदेवाः। अग्निर्होता वेत्तु ग्रहोत्रं वेत्तुषा वित्रं साधु ते यज
 मानदेवता। योऽग्निं होतारम वृथा इत्थं पांशु। वृत्तवती मधयोस्त्रिचमास्यस्व
 देवयुवं विश्ववारामा। लामहे देवो ईलेन्या नमस्या मनमस्या न्यजामयज्ञिया
 नू। स्तुचावादाप्य पंचप्रयाजान्यजति। समिधे यजेत्कनै। नृर्नृवः। ये यजाम
 हे समिधः समिधे अग्न-आज्यस्य वंत्तु ३ वौषट्। उजः सहः सह उजस्वः।
 नृर्नृवः। ये यजामहे तनूनपादग्न-आज्यस्य वेत्तु ३ वौषट्। उजः०। नृर्नृवः।
 य ये जामददधो अग्न-आज्यस्य वंत्तु ३ वौषट्। ये जामहे वहिर्ग्न-आज्यस्य
 वेत्तु ०। ५। ये यजामहे स्वाग्निं स्वाहा सोमं स्वाहा ग्निं स्वाहा। अग्ना घोमौ। उप
 शु। स्वाहा ग्ना घोमौ स्वाहा देवा आज्यपाजुषाणा अग्न-आज्यस्य हविषो वं ॥४॥

अथ येन भूहि

तू३वौषट्। अमावास्यायां विष्णु उपांशु। स्वाहेन्द्राग्नौ स्वाहा देवा इत्यादि। उ
पांशु। अग्नीषोमौ स्वाहेन्द्रं स्वाहेति सोमयाजिनः। वार्त्तन्वावाज्यभागौ। अग्नि
वृत्राणि जंघनद्रविणस्य विपिन्ययामसमिद्धः शुक्राहुतो३म्। भूभुवः। ये
पजामहे गिंजुषाणे गिराज्यस्य हविषो वेत्तुर्वौषट्। उजः०। त्वं सोमासि सत्स
त्तिस्त्वं राजो तव त्रहा। त्वं भद्रो असि क्रतुं तों३म्। ये पजामहे सोमं जुषाणः
सोम आज्य हविषो वेत्तुः। अमावास्यायां वृधं च तवाज्यभागौ। अग्निः प्रने
नमन्मना शुंजानस्तन्वं स्वां। कवि विधे एवावृधे३म्। सोमगात्रिष्टुर्वयं
वर्द्धया मोवचो विदः। सुमृत्वा कोन आविशों३म्। अथ प्रध्वनया गः। अ
ग्निः। मूर्द्धादिवः क्रतुं त्वत्ति पृथिव्या अयं। अपां देतां सिजिन्वतो३म्।

भूयेऽग्निं जुषाणे अग्नि हविषो वेत्तुर्वौषट् ३

नृ० येयजामहे ग्निं जु वोय क्रस्य रजसश्चनेता यत्रा नियुद्भिः सवसे शिवाग्निः
 दिवि मूद्धनिंदधिषे स्यर्षां जिह्वा मग्ने वरुषे हव्यवा हं रू वैषट्। उजः। अथो
 पां शु। अग्नीषोमा विर्मसु मे शृणु तं वृषणा हव्यं। प्रति सूता निहय तं भक्तं
 दाशुषे मयः। उ३ स्वः। नृ० येयजामहे अग्नीषोमौ जुषाणा वग्नीषोमा वाज्य
 स्पृह विषो वीतां। वैषट्। उचैः। अग्नीषोमा स वेदसा सहता वनतं गिरः।
 संदेवत्रा बभूवथो३म्। नृ० येयजामहे ग्नाषोमौ युवमेता निदिविशेच
 नान्यग्निश्च सोमस नीत्त अधत्तं। युवं सिंधूरं निमस्ते रवघादग्नीषोमा व
 मुंचतं गृजातां वैषट्। उजः। अमा वास्यायां। उपांश्चापु रोनुवाक्या। इदं विष्णु
 विचक्रमे त्रिधा निदधे पदं। समूद्धमस्य पांसुरे। उ३ स्वः। नृ० येयजामहे वि

॥५॥

सुं वषट्ते विष्णु वास-आ-रु-लो-मित-ने-जु-ष-स्व-शि-पि-वि-ष्ट-द-व्यं । व-र्द्ध-त-
 त्वा-सु-ष्ट-त-यो-गि-मे-मे-य-य-पा-त-स्व-न्ति-जिः-स-द्य-ना-वो-ष-ट् । इ-न्द्र-ग्री-अ-
 व-सा-ज-त-म-स्म-भ्य-च-ष-ए-ली-स-हा । मा-ने-डुः-शं-स-इ-श-तो-मू-नू-ये-य-ज-
 म-ह-इ-न्द्रा-ग्री-प्र-च-ष-ए-त्य-च-त-ना-ह-वे-षु-प्र-ष्ट-यि-व्या-नि-रि-वा-ये-दि-
 व-श्च । प्र-सिं-धु-भ्यः-प्र-गि-रि-भ्यो-म-दि-त्वा-प्र-द्रा-ग्री-वि-श्वा-नु-व-ना-त्य-न्या-
 वो-ष-ट् । उं-जः । सो-म-या-जि-नो-वि-शे-षः । ए-द्र-सा-न-सि-र-यिं-स-जि-त्वा-नं-स-
 दा-स-हं । व-षि-ष्ठ-मु-त-ये-न-रो-३ । ये-य-जा-म-ह-इ-न्द्र-प्र-स-सा-दि-षे-पु-रु-ह-त-
 श-चू-ज्ये-ष-स्ते-शु-ष्म-इ-ह-रा-ति-र-स्तु । इ-न्द्रा-न-र-द-हि-लो-ना-व-स्त-नि-प-तिः
 सिं-धू-ना-म-सि-रे-व-ती-ना-वो-३-ष-ट् । इ-न्द्र-स्य-या-ज्या । पि-त्रो-हि-दे-वो-ज-श-तो-

यविष्ठविद्वौ कर्तुं कर्तुं पतेयजेद्वा। ये देवाः कृत्विजस्ते निरग्नेत्वं हावृणा
 मस्योयजिषोः। न्तु। ये यजामहे अग्निं स्विष्टकृतमया। जग्निरग्नेः प्रियाधा
 मान्ययाटसोमस्य प्रियाधामान्ययाजग्नेः प्रियाधामान्ययाट। उपांशु। अग्नी
 षोमयोः प्रियाधामान्ययाजग्ना षोमयोः प्रियाधामान्यया देवानामाज्यपानां
 प्रियाधामानियहृदग्नेर्होतुः प्रियाधामानियहृदस्ये मदिमानमायजतामे
 ऋश्वः कृणोतु सोऽध्वरा जातवेदा जुषतां हविः॥ अग्नेयदेव विशोऽध्वर
 स्य होतः पावकशोचैवेष्टुं हियज्वा। कृतायं जासिमदिना विर्यं दूद्व्या वरुय
 विष्ठयाते अघावौ षट्। रुजः। उदकोपस्पृशः। अमावो स्यायां। उपांशु विष्कोः॥
 प्रियाधामान्ययाजिन्द्राग्नेः प्रियाधामान्यया देवानामित्यादि। सोमयाजि

॥६॥

नोऽमावास्यायां। उपांशुञ्जग्रा षोमयोः प्रियाधसमान्या जिन्द्रस्य प्रियाधस
 मान्या देवानामित्यादि। उत्तमेऽपर्वणि मध्यमे च वाचस्य तिनान्ते हुतस्य वा
 श्रामीषे प्राणयेति पूर्वमंजनमधरोष्ठे निजिपत्तिमनसस्य तिनान्ते हुतस्य
 वाश्राम्यूर्ध्वं उदानायेति उत्तरोष्ठे उत्तरं। उदकोपस्य शः। स्वयंपंचममादा
 यमुखसंमितां क्षरयं नृदयसंमितां वा। उपहृतं बृहन्नहृदि वा सहस्रैरे
 सहवक्षुषोपमां बृहन्नहृदि वा सहस्रैरे सहवक्षुषा कृत्यतामुपहृतं वा
 मदेव्यं सहान्तरि ह्ये ए सहवायुना सह प्राणे नोपमां वामदेव्यं सहान्तरि ह्ये
 ए सहवायुना सह प्राणे न कृत्यतामुपहृतं रथं तरे सह पृथिव्या सह शि
 ना सह वा वा सह पशुनि रूपमां रथं तरे सह पृथिव्या सह शिना सह वा

वासहपशुनिर्दयतामुपहृतं स्थाष्मं नुवनं मुपमां स्थाष्मं नुवनं कयता
 मुपहृतं चरिष्मं नुवनं मुपमां चरिष्मं नुवनं कयतामुपहृतः सखा जहत्तु
 पमां सखा जहत्तु कयतामुपहृताः सप्तहोत्रा मुपमां सप्तहोत्रा कयतामुप
 हृता गावः सहस्रिणी पमां गावः सहस्रिणी कयतामुपहृता धेनुः सहस्र
 षो पमां धेनुः सहस्रं कयतामुपहृता वाक्सहस्रा एनो पमां वाक्स
 हस्रा एन कयतामुपहृता वाक्सहस्रं मनसो वौक्से पमां सहस्रं मनसा कयता
 मुपहृते जावृष्टिरुपमा मिजावृष्टिर्दयतामुपहृते जाततुरिरुपमा मि
 जाततुरिर्दयतामुपहृता हेसा सहस्रं स्वमिजे ॥१॥ इजो पहृते लोषा तोपहृ
 स्मा इजा कयता मिजो पहृता मानवो बृत्तपदी मैत्रावरुणो ब्रह्मदेव ॥२॥

ष

रुतमुपहृतं देव्या अधर्यवउपहृताउपहृतामनुष्याय इमं यशमवाने
 वयशपतिं वद्धीन् । उपहृतेद्यावापयिवीश्वरजेरुतावरीदेवादेवपु
 त्रे । उपहृतोयं यजमान उन्नरस्यां देवयज्याया मुपहृतो भूयसि हविष
 रण इदं मे देवा हविर्जुषतामिति तस्मिन्नुपहृतः । अवब्रायेत्तां निदध
 ति । इत्तामि स्योनामि स्यो ननु स्नानः सुप्रजा स्तेराय स्योषे धाः । जुष्टे जु
 षंते गमेय उपहृत उपहवैते शीय मुखस्यत्वा धन्नायै प्राश्नामीत्य
 त्त्रेत्तां प्रश्नामैथी इतरां यजमान पंचमाः प्राश्नायुः । आ ^{सुरत्या स्यात्वाय} मा ऊना द्वा ग्यम
 नं । इदमाप्यवहृतय किंच दु रितं मयि । यदा ह मभि दु द्रो ह यदा शोपज
 तानृतं ॥ १ ॥ आपो अघान्वचारिषं रसेन समग स्महि । पयस्वानग्ना

गहितमासं सृजवर्चसा। संमागेवर्चसा सृजसंप्रजया समायुषा। विष्क
 मे अस्य देवा इन्द्रो विष्वा सहस्र षितिः। इति रवेन मार्जनं। प्रजापतयेत्वा
 मस्यं वरुणे ददातु सोमं तत्त्वमग्नीयं प्राणैश्च एधिमयो मस्यं प्रतिय
 हीत्रे। कोदात्कस्मा अदात्कामोदात्कामायादात्। कामोदात्ता कामः प्रतिय
 हाता कामैतत्ते। अनुमंत्रणं। इत्यन्वाहार्यं प्रतिगृह्य। एषा ते अग्ने समि
 त्तया वर्द्धस्व। चाचप्यायस्व। वर्द्धिषामही च वयमाचप्यामिषामहि। समि
 धमनुमंत्रयते। त्रीननुयाजान् यजति। नृर्जुवः। देवं बर्हिर्विसुवनेव सुधेय
 स्य वेत्तु कौषट्। उजः। नृ० देवो नराशंसो वसुधेयं वेत्तु०
 देवो अग्निः स्विष्टकृद्भुविणमंद्रः कविः सत्यमन्मायजो ह्येता होतुर्होतु

रायजायानग्रेयां देवानयाद्रां अजिघ्रेयैर्हानेभ्यस्तत्तां मस्तुषां होत्रां दे
 वंगमां दिवि देवेषु यज्ञमेत्येवं स्विष्टं वाग्नेहोता नृवसुवनेव सुधेय
 स्य नमो वाके वाही ३ वौ ३ षट् ३ जिः । सूक्ता ब्रूहीत्युक्ते । इदं घावापृथिवी
 जद्रम नृदाधर्मस्तुक्ते मुत्तनमो वाक मृध्यास्मस्तुक्ते च मग्नेर्वस्त्वं स्तुक्ते वा
 गसि । उपश्रुतादि वीर्यं वस्य धिव्यो रोमन्वती ते स्मिन् यज्ञे यजमानघावापृ
 थिवी वास्तां । शंगयी जीरदा नू अत्र स्तू अत्र वेदे उरुगव्यूती अभयं रुतौ । वृषि
 घारात्यापाशं नुवौ मयो नुवा ऊर्जस्वती पयस्वती मूपचरणवस्य धिव
 रणवत्तयोरा विदि । अग्निर्ही विरजुषतावी वृधत्तम हो ज्या यो रुत । सोमो ह
 विः । अग्निर्हविः । अग्नीषोमौ उपशंशु । हविरजुषेतामवी वृधेतां म हो ज्या यो

क्रातां । उवैः । अग्नीषोमौ । देवाः । आज्यपाः । आज्यमजुषं तावीरधंतमहोज्यायो
 कृत । अग्निहोत्रेण हविरजुषतावीरधतमं होज्यायो कृत । अमावास्या
 यां । विष्णुर्हविरजुषत । इंद्राग्ना हविरजुषेतां । सोमयाजिनः । अग्नीषोमौ
 हविरजुषेतां । इंद्रो हविरजुषत । अस्यामृधहोत्रायां देवंगमायामाशा
 स्ते । अयं यजमानः । अमुकगोत्रो अमुकशामा उत रां देवयज्यामाशास्ते
 ऋयो हविष्करणमाशास्ते । आयुराशास्ते । सुप्रजास्त्वमाशास्ते दिव्यं
 धममाशास्ते । यदनेन हविषाशास्ते तदश्यात्तदध्यात्तदस्मै देवारासं
 तां तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनुतां परिमानुषाः । द्रष्टुं च वीतं चाभूदुच्येवैनं
 घावापयिवा अहसः पातामेदुगतिर्वामि स्येदं च नमो देवेभ्यः । नमउ

वयमग्नेः

॥ १५ ॥

पा॥ ब॒र्हिष्यं॑ ज॒लिं नि॒धाय॑ ज॒पति॑ । शं॒क्रु॒हो॒त्फ॒क्ते॑ । त॒क्तं॒ यो रा॒वृ॒ण॒म॒हे॒गा॒त्रं॒ य॒ज्ञा
 य॒गा॒त्रं॒ य॒ज्ञ॒प॒तये॑ दे॒वी॒स्य॒स्ति॒र॒स्तु॒नः॒स्य॒स्ति॒म॒नि॒षे॒भ्यः॑ । ऊ॒र्द्धं॒ जि॒गा॒त्रं॒ जे
 ष॒त्तं॒ श॒नो॒ऽप्र॒स्तु॒हि॒प॒दे॒शं॒ व॒ज्र॒प॒दे॒ । उ॒द॒को॒प॒स्प॒शः॑ । वे॒दं॒ गृ॒ही॒त्वा॒ उ॒पां॒शु॒प॒नी
 सं॒या॒जे॒श्व॒रं॒ति॒ । आ॒प्या॒य॒स्य॒स॒मे॒तु॒ते॒ वि॒श्व॒तः॒ सो॒म॒वृ॒क्षं॑ । न॒वा॒वा॒ज॒स्य॒स॒ग
 यो॑ । नू॒र्द्ध॒वः॑ । ये॒य॒जा॒म॒हे॒सो॒म॑ । सं॒ते॒ प॒यो॒मि॒स॒मु॒यं॒ व॒ज्राः॑ । सं॒वृ॒क्ष॒न्य॒नि॒मा
 ति॒षा॒हः॑ । आ॒प्या॒य॒मा॒नो॒ऽमृ॒ता॒य॒सो॒म॑ । दि॒वि॒श्व॒वा॒स्य॒त॒मा॒नि॒धि॒षा॒वौ॒ष
 टा॒ । उ॒ज्रः॑ । इ॒ह॒त्य॒ष्ट॒र॒म॒ग्न्यं॒ वि॒श्व॒रू॒प॒मु॒प॒क॒ये॑ । अ॒स्मा॒क॒म॒स्तु॒के॒व॒लो॑ ३ । अ॒
 नू॒र्द्ध॒वः॑ । ये॒य॒जा॒म॒हे॒त्व॒ष्टी॒रं॑ । त॒न॒न॒स्तु॒रा॒प॒म॒ध॒वो॒ष॒यि॒न्नु॒दे॒व॒वि॒ष्ट॒वि॒रि॒रा॒ण
 स्प॒स्य॑ । य॒तो॒वी॒रः॑ क॒र्म॒णि॒सु॒द॒हो॒यु॒क्त॒ग्रा॒वा॒जा॒य॒ते॒ दे॒व॒का॒मा॒वौ॒ ३ ष॒ट् । दे॒

वानांपत्नीरुशतां रवंतु नः प्रावंतु नः स्तुतये वाजसातये। याः पार्थिवसोया
 अपामपिव्रतेतानो देवीः स्रुवाः शर्मिष्ठतौ मू। नृनुवः। ये यजामहे देवा
 नांपत्नी। रुतमाव्यं तु देवपत्नी रिंद्रा एमग्याय्य। श्विनी राट्। आरोदसी वरु
 णनी शृणोतु यं तु देवी यक्रुतुर्जनी मां वो ३ षट्। तुजः। अग्नि होता गृहप
 त्तिः सराजा विश्वावेदज्ञ निमाजात वेदाः। देवानामुत्तयो मत्स्यिनां यजि
 षः सप्रयजता मृता वो ३ षट्। नृनुवः। ये यजामहे ग्निं गृहपतिं। वयमु
 त्वा गृहपते जना नाम ग्रे अकर्मसि निधस वृहते। अस्तु रिणो गा हपत्या
 नि संतु ति मे न न स्तुतसा सं शिशा धी ३ वो ३ षट्। तुजः। ततः पूर्वविदं ज
 नादि र्वा ५ लोप दानं। यथ हृत्य दस वो गो यी च त्प दिषित ममु च

॥१०॥

तायुजत्राः। एवोष्टस्मदमुंतावांरुः प्रतार्यशे प्रतरंन आयुः। इलो पदुते। ने
 पास्माः। इलो दयता मि। ति पूर्ववित्। इलो सि स्यो ना सा। ति माजुनं। इदमापइति
 पूर्ववित्। शं यो बुदात्फक्ते। तच्छं यो रा वृणी महेगा जुं यशायगा जुं यज्ञ पतय
 इत्यादि। उदको पस्यशः। प्रत्वा मुंचामि वरुणस्य पाशा धेनत्वा बध्ना सवित्त
 सुशेवः। कृतस्य यो नौ सुकृतस्य लोके रिष्टात्वास ह पत्या दध्ना मि। इतियो
 क्रं विमुच्यप न्या अंज लौ कृत्वा अद्भिः परिषि चंज पति। कामायत्वा वेदो सिये
 नचं वेद देवेभ्यो वेदो जवत्तेनास्म न्य वेद एधि। वेदो सि वित्तिरसि विदेयं
 कमासि करणमसि क्रिया संस निरसि सनित्ता सि सनेयं। वृत्त वंतं कुलायि

नं रायस्योषं सहिस्त्रिणं । वेदो ददातु वा जिनमिति वेदे पन्नी वाचयति । प
 न्नी नृणा निउरौ न्यस्य । तं तु तं च नृम सो भानुमन्निहि ज्योतिष्मतः पथो र
 द्वाधिया कृतान् । अनु च एव यत जो गु वामपो मनु न विजनया देव्यं जनं ।
 गार्हपत्या दाहवनीय पयं तं वेदं सृणोति । आवृणोमि सं ह ए प्रजया माप
 शुचिरा ए ए । वेद शेषमुपस्थाप्य । एतेनाग्ने ब्रह्म एवावधस्व शक्ती वाय
 त्वे च रुमा विदावा । उत्तम एष्य निवस्यो अस्मा सं नः सृज सुमत्या वाज
 वत्या । अया अयं जात वेदा अंतरः पूवो अस्मि निषद्य । स च स निंसु
 विमुचा विमुच धौ ह्यस्मभ्यं इ वि एं जात वेद इत्याहवनीयमुपस्थाप्य

॥११॥

पस्पृशोऽसृजेत् ॥ इति दृशो एमासयोर्होत्रं समाप्तं ॥ त्रयो वै यज्ञे कामा
 यः संपन्ने यो न्यूनो योतिरिक्ते यद्वै यज्ञस्य संपन्नं तस्य श्यं यि न्यूनं तद
 नाद्यं यदतिरिक्तं तत्प्रजाप्यै तदत्रैव यजमानः सर्वान् कामान्नाप्नो
 ति ॥ श्रीरस्तु ॥

रुग्नेदनु होत्र शौखायननुपत्र १२॥